

Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter

Förslag till producentansvar, utfasning av produkter och alternativa regleringar

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är positiv till att det föreslås införas nytt producentansvar för de aktuella engångsprodukterna av plast. Det är bra att producenterna ska ersätta kommunerna för de kostnader dessa har för att hantera nedskräpningen och den administration som följer av rapportering för insamlade skräpmängder. Genom att placera nedskräpningskostnaderna där de hör hemma - hos producenterna - skapas incitament för producenterna att ta fram produkter som inte innehåller plast.

SKR anser att all nedskräpning bör adresseras till producenter för att förmå producenterna att ta större informationsansvar om nedskräpning..

Vidare anser SKR att det mest effektiva sättet att få bort de icke önskvärda produkterna är att helt förbjuda miljöstörande plastprodukter med undantag för användningsområden där det inte finns fullvärdiga substitut.

Nedskräpning från plastprodukter och ersättningsmodell

- Nedskräpningskostnader

Utredningens förslag innebär att kommunerna via Naturvårdsverket ska ersättas av producenterna för de kostnader kommunerna har för att hantera när plastprodukterna ska hanteras som nedskräpning.

Det bakomliggande direktivet anger i artikel 8 att livsmedelsbehållare, omslag till livsmedel, dryckesbehållare av plast, muggar, tunna plastbärkassar omfattas av ett ekonomiskt producentansvar som täcker kostnader för nedskräpning och insamling i offentliga system. För tobaksvaror, våtservetter och ballonger anges i samma artikel att kostnaderna åtminstone ska täcka kostnader för rapportering och hantering av nedskräpning.

Det finns alltså en diskrepans mellan den föreslagna regleringen och vad direktivet anger att det ekonomiska producentansvaret ska omfatta. Regleringen borde ge kostnadstäckning för all nedskräpning men även kostnadstäckning för all avfallshantering vad gäller den första kategorin plastprodukter. SKR anser att alla de reglerade plastprodukterna borde hanteras samlat, så att ersättningen för

avfallshanteringen utöver nedskräpning även ska omfatta annan avfallshantering av produkterna som landar på kommunerna, det vill säga kostnader för avfall i offentliga sopkorgar, i restavfallet och inte minst kostnader för att hantera nedspolade plastprodukter i VA-nätet

SKR delar alltså inte utredningens förslag att det är en tillräckligt bra lösning att låta insamlingen i offentliga utemiljöer (2,4 §§ lagen om gaturenhållning och skyltning) skötas och finansieras av producenterna genom att dessa sätter upp insamlingskärl för respektive plastavfallskategori (enskilt eller blandat) efter samråd med kommunerna.

SKR anser att det finns ett antal problem med den föreslagna insamlingslösningen och förslagen om ersättning för hantering av nedskräpning.

Dagens ansvar för nedskräpning som regleras i lagen om gaturenhållning och skyltning bör förtydligas då det är oklart var kommunernas ansvar för nedskräpning slutar och fastighetsägarnas ansvar börjar. Utredningen hade behövt utreda detta ytterligare och lämnat förslag på förtydligande men framförallt förenklingar för hur kommunerna ska ha möjlighet att rationellt planera samlade städinsatser utan att i detalj behöva utreda om städningen inom ett visst område helt eller delvis är kommunens ansvar. Nedskräpningen följer inte gränser i detaljplaner och det kan vara motiverat att fundera på hur städplaneringen och ersättningsmöjligheterna från producenterna lättast kan administreras och planeras. Detta skulle underlätta för kommuner, fastighetsägare och Naturvårdsverket som ska administrera ersättningssystemet.

SKR föreslår att regeringen i den svenska regleringen ska gå utöver minimikraven i engångsplastdirektivet och av administrativa och miljömässiga skäl utöka det ekonomiska producentansvaret så att avfallshanteringen av alla avfallskategorier som nämns i artikel 8 ska ge kommunerna ekonomisk ersättning från producenterna. Endast då ges verktyg för att producenterna snabbare ska arbeta för att få fram substitut till plasten i deras produkter

Tobakslagstiftningen och insamling av cigarettfimpar.

Enligt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter finns ett generellt förbud mot rökning på allmänna platser. Det får t e x inte utplaceras askkoppar i anslutning till busshållplatser. Av folkhälsoskäl är det dessutom viktigt att det inte finns tillgång till för många askkoppar på övriga allmänna platser som inte är direkt undantagna av tobakslagstiftningen då det kan uppmuntra till rökning. Utredningens förslag måste därför kompletteras med förslag till regleringar om att kommunen har rätt att avgöra om områden är lämpliga för utplacering av askkoppar utan att det ska innebära att kommunen tar över kostnadsansvaret för hanteringen av fimpar som hamnar i sopkorgar som hanteras av kommunen med motiveringen att producenterna inte kan fullgöra sitt producentansvar.

Redovisning av medel, upprustning av insamlingssystemet och dess redundans samt risken för snabba svängningar vid införande av substitut till plast.

SKR är positiv till de föreslagna förändringarna som kommer att göra att det blir ett tillskott till kommunernas hantering av nedskräpning. Vissa kommuner kan till och med komma att behöva förstärka befintlig kapacitet för att hantera nedskräpning.

Det finns dock praktiska utmaningar med att hantera uppdraget.

För det första är det inte lätt att särredovisa vilka avfallsslag som städas upp inom ett givet område när nedskräpningen kan bestå av en mer eller mindre homogen blandning där det är svårt att avgöra vad som är plastavfall i olika kategorier och vad som är annat avfall.

För det andra har många kommuner tecknat avtal med tredje part för att hantera nedskräpning och kan behöva se över sina avtal med dessa entreprenörer. Det är inte ovanligt med en avtalstid som löper över 3- 4 år. Det här betyder att det finns en tröghet i systemet som gör att omställningstiden måste bli rimlig både för uppskalning men även för nedskalning som kan bli en utmaning om producenterna från ett år till ett annat upphör med att tillsätta plast vid tillverkningen av sina produkter. Ovanstående måste beaktas då krav på särredovisning och ersättningssystem utformas.

Tillsyn

I förslaget framgår att kommunerna lokalt ska bedriva tillsyn och att det kan finansieras vid taxa. SKR anser att konsekvensutredningen här är otillräcklig och att det finns många andra aspekter att bevaka i sammanhanget. Tillsyn av en förpackning sker inte separat utan i samband med objektstillsyn som bedöms saluhålla produkten. Vissa av dessa objekt finns troligen inte i kommunernas objektsregister och därför är det lämpligt med motkrav om att staten tar ansvar för att leda tillsynsprojekt liknande hur KEMI vägleder för smycken och liknande produkter. På så sätt skapas register och det blir möjligt att samordna kraven och tidsåtgången och därmed blir också finansieringen lättare och mer likvärdig.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande